

Prisboblen på matvarer vil sprekke

Økonomiprofessor Erling Vårdal tror ikke de eksplosive prisøkningene på mat er varige. Markedet vil i løpet av få år presse prisene ned igjen.

– Hvis en skal vurdere de internasjonale matvareprisene på lang sikt, kan en ikke bare se på etterspørselssiden. En må også ta tilbudssiden i betraktning. Producenter over hele verden reagerer nå på prissignalene, poengterer Vårdal.

Professoren ved økonomisk institutt ved Universitetet i Bergen tror at jordbruksproduksjonen i løpet av en fireårsperiode vil komme opp på et så høyt nivå at prisene vil stabilisere seg igjen.

– Enorme arealer i Øst-Europa og i det tidligere Sovjetunionen vil tas i bruk igjen. Det samme vil skje med arealer i EU og USA som er tatt ut av produksjon. Samtidig vil det skje en teknologitvilling, i første rekke innenfor genmodifisert mat, som vil bidra til å øke produksjonen, sier Vårdal.

10–20 prosent

Han heller dermed kaldt vann i årene på alle norske bønder som håper på å ta ut store inntektsøkninger gjennom høyere priser på matvarene.

– The International Food Policy Research Institute i USA anslår en varig prisøkning på mellom 10–20 prosent i forhold til 2006-prisene. De snakker riktignok om en varig effekt, men dette er langt unna de voldsomme prisøkningene vi har sett på enkelte råvarer det siste året, påpeker Vårdal.

I løpet av 2007 ble prisene på hvete mer enn fordoblet. Også en rekke andre viktige jordbruksprodukter steg kraftig i pris.

Vårdal får støtte for sitt syn fra dansk hold.

– Det vi ser nå er bare en boble. Prisene på matvarer har i mange tiår falt i forhold til andre varer i samfunnet, og det vil også skje framover, sier en av Danmarks ledende forskere på matvarepriser, seniorrådgiver Henning Otte Hansen i Fødevareøkonomisk Institut, til de danske TV2-nyhetene.

Otte Hansen peker på at bønderne hele tida utvikler nye produksjonsmetoder og utnytter stor-driftsfordeler med det resultat at varene blir billigere.

Internasjonal handel

Erling Vårdal viser til at pris-

Vi går inn i en meget spennende tid.

Christian Anton Smedshaug, rådgiver i Norges Bondelag.

økningene på mat var enda mer dramatisk på begynnelsen av 70-tallet.

– Situasjonen ble møtt med en kraftig subsidiepolitikk både i Norge og i EU. Den var ikke særlig vellykket da en utover på 80-tallet fikk store problemer med overproduksjon, sier han.

Vårdal er dermed skeptisk når han hører at landbruksminister Terje Riis-Johansen nå ønsker å pusse støvet av gamle hedersbetegnelser som matvaresikkerhet og matvareberedskap.

– Det er større internasjonal handel og liberalisering som kan løse opp en situasjon med prisstigning og etterspørselsøkning. Matvaresikkerhet i Norge har alltid handlet om å beskytte norsk landbruk. Jeg mener det er feil å stenge seg ute når det er handel som vil kunne løse problemet, sier Vårdal.

Han peker på at u-landene i WTO-forhandlingene selv ønsker mer liberalisering.

– Økt verdenshandel er bra for u-landene, sier Vårdal.

Optimistisk

Norges Bondelag mener det er svært optimistisk å regne med en prisnedgang på matvarer i løpet av neste fem årene.

– En prisreduksjon i løpet av de kommende årene forutsetter en vesentlig produksjonsvekst. Det vil kreves rekordavlinger hvert år for både å fylle opp kornlagrene og å dekke veksten i etterspørselen, påpeker rådgiver Christian Anton Smedshaug i næringspolitisk avdeling.

Han viser til at den anerkjente investorguruen Jim Rogers, som var den første som spådde dagens råvareboom, opererer med en forventet etterspørselsvekst på over tre prosent årlig, mens produksjonsveksten anslås til å være om lag 2,5 prosent.

– Vi går inn i en meget spennende tid. Prognosene om en pris-

EKSPERT: Økonomiprofessor Erling Vårdal tror ikke verdens matvarepriser vil holde seg på dagens høye nivå etter at de gamle østblokklandene og mer GMO-mat kommer på banen.

FOTO: EIVIND SENNESET

vekst på 10–20 prosent er basert på tøffe forutsetninger. Det skal ikke skje mye før de blir brutt, sier Smedshaug.

Han peker på at tradisjonelle økonomiske modeller ikke er i stand til å fange opp prinsipielle historiske endringer.

– Derfor skal slike prognoser tas med en klype salt, og de er i alle fall for usikre til å basere en landbrukspolitikk på, sier han.

KATO NYKVIST

kato.nykvist@nationen.no

ØKENDE MATVAREPRISER

■ Etter flere tiår med stadig prisreduksjoner, eksploderte nærmest prisene på viktige jordbruksprodukter i fjor.

■ Økningen skyldes økt etterspørsel, slunkne kornlagre og økt bruk av jordbruksprodukter til biodrivstoff.

■ FNs organisasjon for landbruk og mat (FAO) regner med at etterspørselen etter mat vil fordobles innen 2060.

■ Samtidig som det kreves en betydelig produksjonsøkning i verdens matproduksjon, er det ventet at produksjonspotensialet på sikt vil reduseres som følge av klimaendringer.

■ Økte matvarepriser på verdensmarkedet har blitt en viktig faktor foran vårens norske jordbruksoppgjør.